

ส่วนนวนิยายเรื่องสำคัญ เช่น **ลูกผู้ชาย**
ข้างหลังภาพ สงครามชีวิต

“ศรีบูรพา” เป็นนักประพันธ์ผู้บุกเบิกนวนิยายเพื่อชีวิตซึ่งเสนอปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เขาได้สอดแทรกอุดมการณ์เสรีภาพและความเสมอภาคผ่านโลกนวนิยายได้อย่างประทับใจในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ “ศรีบูรพา” ได้เขียนนวนิยายเรื่อง **ลูกผู้ชาย** โดยสร้างตัวละครเอกชื่อมาโนช เป็นตัวอย่างสะท้อนแนวคิดของเขาว่าลูกผู้ชายในอุดมคติที่มีความมานะ บากบั่นสู้ชีวิตสามารถประสบความสำเร็จในบั้นปลายได้ มาโนชเป็นลูกช่างไม้ที่มีความหมั่นเพียรในการศึกษาและประพฤติตนอยู่ในคุณธรรม รู้จักเสียสละ เติบโตจนความยุติธรรม ในที่สุดมาโนชก็ก้าวขึ้นเป็นผู้พิพากษา “ศรีบูรพา” ได้สอดแทรกคำวิจารณ์ชนชั้นสูงไว้ในนวนิยายเรื่อง

ลูกผู้ชาย ผ่านตัวละครชื่อคิริ ซึ่งถือกำเนิดเป็นลูกผู้ดีแต่มีความประพฤติเสเพลจนทำให้ชีวิตตกต่ำกลายเป็นโจรติดคุกในตอนท้าย

นวนิยายเรื่อง **ข้างหลังภาพ** ซึ่งต่อมาได้ถ่ายทำเป็นภาพยนตร์แสดงให้เห็นชีวิตรักกันของหญิงผู้สูงศักดิ์คือ หม่อมราชวงศ์กิริติ ที่จบลงด้วยความตาย นางเอกเป็นสตรีที่ถือกำเนิดในชนชั้นสูงและไม่สามารถหลุดพ้นจากการอบจรรย์ได้ในขณะที่สังคมแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป

“ศรีบูรพา” เริ่มเขียนนวนิยายเรื่อง **สงครามชีวิต** ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเล็กน้อยและเสร็จสมบูรณ์พิมพ์ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ นวนิยายเรื่องนี้เขียนในรูปจดหมายติดต่อกันระหว่างเพลินกับระพีพรหญิงชายคู่หนึ่งซึ่งแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์สังคม ค่านิยม

ของผู้คน ตลอดจนช่องว่างทางเศรษฐกิจ ต่อมาความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสองขาดสะบั้นลง ฝ่ายหญิงไปเป็นนางเอกภาพยนตร์และแต่งงานกับผู้กำกับฝ่ายชายคือผู้แพ้ฝ่ายในความรักซึ่งเปรียบเสมือนสงครามชีวิต สันนิษฐานกันว่า “ศรีบูรพา” น่าจะได้เค้าโครงเรื่อง **สงครามชีวิต** มาจากเรื่อง **Poor People** ของดอสตอเยฟสกี (Dostoyevsky) นักประพันธ์ชาวรัสเซีย การแลกเปลี่ยนจดหมายกันระหว่างตัวละครเอกเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับสังคมไทยขณะนั้นซึ่งมีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ คนจนคนรวยมีโอกาสไม่เท่าเทียมกัน ผู้คนนับถือเงินเป็นพระเจ้า ทำบุญเพื่อหวังผลตอบแทน นอกจากนี้ ยังมีารดูถูกเหยียดหยามกันทางเชื้อชาติและอาชีพ ระพีพรได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า

คนจน ๆ อย่างระพีพรอาจถูกคนมั่งมีที่ใจหยาบซ้ำเขาปฏิบัติเหมือนอย่างว่าฉันเองเป็นสัตว์เดียรัจฉานก็ได้ แต่ขอให้สวรรค์เป็นพยานเถิด, แม่เพื่อนรัก, เราจะหวังความเป็นธรรมหรือความปรารถนาของคนพวกนี้ได้อย่างไร^๑

นวนิยายเรื่องเด่นของ “ศรีบูรพา” คือ **แลไปข้างหน้า** มี ๒ ภาค ได้แก่ ภาคปฐมวัย ซึ่ง “ศรีบูรพา” เขียนขณะถูกจำคุกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ ส่วนภาคมัธยมวัยเขียนช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐ แต่เขียนไม่จบช่วงเวลาในนวนิยายเริ่มตั้งแต่ก่อนหน้าการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาจนถึง

สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตัวละครของเรื่องชื่อจันทา โนนดินแดงเด็กสาวมาจากภาคอีสานที่อาศัยอยู่บ้านชนชั้นขุนนางคนหนึ่ง จันทามีโอกาสได้รับการศึกษาสูงในเมืองหลวงและเป็นเนติบัณฑิต ผู้เขียนได้บันทึกความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองผ่านทัศนะของตัว

ละครต่าง ๆ พร้อมกับ “เสนอโลกทัศน์ที่ไม่ท้อแท้และมีความหวังในท่ามกลางเมฆหมอกแห่งอุปสรรคบนเส้นทางไปสู่ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นลักษณะที่สมบูรณ์ของนวนิยายเพื่อชีวิต”^๒

นอกจากงานเขียนด้านนวนิยายแล้ว “ศรีบูรพา” ยังมีงานเขียนประเภท

^๑ ศรีบูรพา, **สงครามชีวิต** (พระนคร : สุภาพบุรุษ, ๒๔๗๕), หน้า ๘๓.

^๒ ตรีศิลป์ บุญจรงค์, **นวนิยายกับสังคมไทย (๒๔๗๕-๒๕๐๐)** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๒.

บทความนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นที่
รู้จักในฐานะนักวิพากษ์วิจารณ์สังคม

ที่ได้ปลุกมโนธรรม สร้างจิตสำนึกทาง
สังคมให้เกิดความรักและรู้จักต่อสู้เพื่อ

ประชาธิปไตย ในตอนหนึ่งของข้อเขียน
เรื่อง **เพื่อประชาธิปไตย** ศรีบูรพาบอกว่า

รัฐบาลของประเทศประชาธิปไตยมิได้มีขึ้นเพื่อที่จะปกครองประเทศไปตาม
อำเภอใจของตน หรือพวกพ้องกลุ่มน้อย ๆ ของตน รัฐบาลที่จะเป็นประชาธิปไตย
จะต้องกำหนดและปรับปรุงนโยบายให้เป็นตามมติมหาชน ... รัฐบาลที่ดำเนิน
นโยบายฝ่าฝืนมติมหาชน จะเรียกว่ารัฐบาลของใครก็เรียกได้ทั้งนั้น แต่จะ
เรียกว่ารัฐบาลของประชาชนนั้นหาได้ไม่^๑

“ศรีบูรพา” ได้ชื่อว่าเป็นนักเขียน
ที่ดำเนินชีวิตตรงตามอุดมการณ์ของ
ตนเองมาตลอดตราบจนถึงแก่กรรม
เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ณ
กรุงปักกิ่ง นับเป็นสามัญชนผู้ที่มีคุณูป-
การต่อวงวรรณกรรมและหนังสือพิมพ์
ของเมืองไทยอย่างใหญ่หลวง จึงสมควร
แล้วที่ยุเนสโกได้ประกาศรับรองให้
“ศรีบูรพา” เป็นบุคคลสำคัญของโลก
ใน พ.ศ. ๒๕๔๘ นี้

หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์

หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง รพีพัฒน์
เป็นโอรสในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม-
หลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ประสูติเมื่อวันที่

๒๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ทรง
ศึกษาเล่าเรียน ณ สำนักอัสสัมชัญและ
โรงเรียนเทพศิรินทร์ ต่อมาเสด็จไปทรง
ศึกษาต่อ ณ ประเทศอังกฤษและสหรัฐ
อเมริกา ถึงชีพิตักษัยเมื่อวันที่ ๑๘
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ด้วยโรค
มาลาเรีย ทรงนิพนธ์ทั้งเรื่องสั้นและ
นวนิยาย หนังสือชุมนุมเรื่องสั้นของ
พระองค์มีชื่อว่า **วิมานทลาย** และ
ครอบครัวจรรวาล ส่วนนวนิยายเรื่อง
สำคัญ ได้แก่ **ละครแห่งชีวิต**

นวนิยายเรื่อง **ละครแห่งชีวิต**
เป็นงานประพันธ์ชิ้นเอกของหม่อมเจ้า
อากาศดำเกิง รพีพัฒน์ ผู้เขียนเสนอ
แนวคิดที่ชีวิตเปรียบเหมือนละครบท

เศร้าสะเทือนใจ นวนิยายแบ่งออกเป็น
บทแต่ละบทมีตอนย่อย ทำให้สะดวกแก่
การอ่าน เล่าเรื่องทั้งที่เกิดในเมืองไทย
และต่างประเทศทั้งในยุโรปและอเมริกา
เป็นบทประพันธ์ที่สร้างขึ้นจากความจริง
เป็นมูลฐานแล้วผนวกเข้ากับเรื่องราว
ตามจินตนาการของผู้เขียนด้วยสำนวน
ภาษาไทยที่อ่อนหวาน ผู้อ่านเป็น
จำนวนมากเข้าใจว่าเรื่องราวของ **ละคร
แห่งชีวิต** คือ ชีวิตจริงของผู้เขียน แต่
ความจริงมิได้เป็นเช่นนั้น หม่อมเจ้า
อากาศดำเกิง ทรงอธิบายไว้ในคำนำ
ผิวเหลือง-ผิวขาว ในเวลาต่อมา ดังนี้

ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกเสียใจเลยแม้แต่สักขณะจิตเดียว ในการที่ได้เขียน
และนำเรื่อง “**ละครแห่งชีวิต**” ออกจำหน่ายให้ท่านอ่าน เพราะนิยาย
นั้นเป็นเรื่องเรียมรมย์ที่แต่งขึ้นโดยความคิดฝันเท่านั้น หากแต่ข้าพเจ้า
ได้ทำให้ใกล้ความจริงที่สุด ... การที่ข้าพเจ้าใช้บ้านสามเสน บ้านสวน
บางจาก ฯลฯ เป็นพื้นภูมิที่ของเรื่องในตอนต้น ก็เพราะต้องการจะให้
ข้อพรรณนาใกล้ความจริง

^๑ อ่างใน อนันต์ วิริยะพินิจ, “๑๐๐ ปี ศรีบูรพา”, *จุดสารไทยคดีศึกษา*, ปีที่ ๑๕, ฉบับที่ ๓-๔ (กุมภาพันธ์-กรกฎาคม ๒๕๔๖), หน้า ๕๖.

เรื่องราวชีวิตรักระหว่างวิสูตร ศุภลักษณ์ กับมาเรีย เกรย์ ใน **ละครแห่งชีวิต** ชี้ให้เห็นว่าความรักไม่มีพรมแดน แต่กระนั้นความรักก็อาจไม่จบลงด้วยการแต่งงาน นอกจากปัญหาเรื่องความรักแล้ว หม่อมเจ้าอากาศดำเกิงยังทรงสอดแทรกคำวิพากษ์วิจารณ์สถาบันครอบครัวในสังคมไทยไว้ด้วยว่าการมีภรรยาของผู้ชายอาจทำให้ลูกต้องรู้สึกขมขื่นในวัยเด็ก ดังเช่นวิสูตรรู้สึกน้อยใจบิดาที่มีภรรยาหลายคนและให้ความรักความเอาใจใส่ไม่เท่าเทียมกัน นับว่าพระองค์ทรงใช้นวนิยายเป็นกระจกส่องสังคมไทยในยุคสมัยนั้นได้อย่างดียิ่ง

ไม้ เมืองเดิม

“ไม้ เมืองเดิม” เป็นนามปากกา

ของนายกำน ฟุ้งบุญ ณ อยุธยา บุตรของ หม่อมหลวงปลื้มกับหม่อมหลวงหญิงแสง ฟุ้งบุญ ณ อยุธยา เกิดราวปีวอก พ.ศ. ๒๔๔๗ และสิ้นชีวิตราว พ.ศ. ๒๔๘๔ รวมอายุได้ประมาณ ๓๗ ปี

“ไม้ เมืองเดิม” จบการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมวัดราชบพิตร จังหวัดพระนคร เริ่มชีวิตนักเขียนประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๙ เป็นเพื่อนสนิทของศิลปินชื่อดังเหม เวชกร ชอบศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองโดยการอ่านหนังสือทุกประเภท โดยเฉพาะด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวรรณคดี ถึงแม้ว่า “ไม้ เมืองเดิม” จะมีอายุสั้น แต่เขาก็มีผลงานเขียนนวนิยายทั้งขนาดสั้นและยาวมากถึง ๓๘ เรื่อง นวนิยายของ “ไม้ เมืองเดิม” อาจจัดได้เป็น ๓ แนว คือ

นวนิยายลูกทุ่ง นวนิยายอิงพงศาวดาร หรือประวัติศาสตร์ และนวนิยายแนวตลกขบขัน เรื่องที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง อาทิ **ค่าน้ำนม ชายสามโบสถ์ แผลเก่า รอยไถ แสนแสบ ขุนศึก ทหารเอกพระบัณฑูร บางระจัน หมิ่นช้อง** ฯลฯ

“ไม้ เมืองเดิม” มีความสามารถพิเศษในการบรรยายภูมิประเทศชนบท โดยเน้นความสงบร่มเย็น แสงจันทร์ แสงแดด สายลม สายน้ำ ต้นไม้ ทุ่งหญ้า ท้องนา ท้องฟ้า ฯลฯ เขามักจะนำความงามตามธรรมชาติมาเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตชาวบ้านและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในนวนิยายตัวอย่างเช่นในเรื่อง **แผลเก่า** เขาเขียนบรรยายว่า

คลองปลายน้ำ สุดฟากฟ้าข้างทางซ้ายของทุ่งบางกะปิ เป็นคลองเล็กแคบแต่น้ำไหลลึก มีน้ำเดินตลอดปี สองฝั่งราบรื่นไปด้วยเงาต้นไม้ใหญ่ ชุ้งเชิงของแถววัลย์และพงอ้อ พงแขม ก็มีอยู่บ้างห่าง ๆ เมื่อพ้นไปเป็นทุ่งหญ้าเว้ง บางแห่งเห็นนา มีข้าวตูรวงเหลือง ส่ำแดงว่าหน้าเกี่ยวกำลังจะมาถึง^๑

ตัวละครในนวนิยายแนวลูกทุ่งของ “ไม้ เมืองเดิม” แบ่งได้เป็น ๒ กลุ่ม คือระดับชาวไร่ชาวนา เสือ โจร ผู้ยากจน และระดับมีฐานะเช่นพวกผู้ใหญ่บ้านกำนัน ซึ่งรวมถึงลูกน้องประเภทนักเลงหัวไม้ด้วย ปมเรื่องสำคัญในนวนิยายของ

“ไม้ เมืองเดิม” มักเกี่ยวพันกับความรักต่างฐานะของหญิงและชาย การดำเนินเรื่องเป็นไปอย่างสมจริงจนผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วม “ไม้ เมืองเดิม” สามารถเขียนคำบรรยายสภาพชีวิต อากัปกริยาและบทสนทนาระหว่างตัว

ละครได้อย่างสอดคล้องกับความเป็นจริงจนเป็นที่กล่าวขวัญว่าเป็นสำนวนลูกทุ่งขนานแท้ ตัวอย่างเช่น “ไม้ เมืองเดิม” สะท้อนภาพชีวิตยากแค้นของชาวนาไว้ในเรื่อง **เกวียนหัก** ว่า

^๑ ไม้ เมืองเดิม, **แผลเก่า แสนแสบ เกวียนหัก**, (พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๒๒), หน้า ๓.

เมื่อสิ้นหน้าข้าวก็เหมือนเปลื้องทุกข์ให้พ้นอกพวกบ้านนา ด้วยหนี้สินอื่น
ถึงหากจะยังชำระไม่หมดสิ้น ก็พอจะผ่อนให้เป็นเบาไปได้ชั่วหายใจยาว
ไปอีกนาน ที่เหลือก็ซื้อหาเป็นทองหรือไถ่สร้อยแหวนและเป็นเสื้อผ้า
เมื่อตรุษและงานสงกรานต์ ส่วนผู้ชายอายุหนุ่มก็สะสมไว้หวังจะเป็น
ทองหมั้นขันหมากไปสู่ขอสาว^๑

“ไม้ เมืองเดิม” ชอบแสดงภาพ ทัศนคติในโอกาสต่าง ๆ เช่น วันตรุษ ๒๕๓๖ เขาบรรยายบรรยากาศช่วงวันตรุษว่า
สังคมชนบทไทยที่ผูกพันกับการทำบุญ วันสารท วันบวช ฯลฯ ในเรื่อง **หมั้นช่อ**

วันกลางตรุษ ๑๔ ค่ำ แม้การตักบาตรหรือการละเล่นวงครึกครื้นที่
สนุกสนานจะซาบซ่านบ้างกว่าวันแรก เพราะชาวบ้านพักผ่อนหวังจะเตรียม
กำลังไว้วันสุดท้าย แต่โคบังหม่นน้อยก็ยังเป็นบ้านตรุษสนุกสนานอยู่
ตามเทศกาลงานปี และพรุ่งนี้จะเลี้ยงส่งปีไปรับใหม่ ทุกบ้านเรือน
จัดสะอาด เพราะต้องต้อนรับแขกซึ่งไปมาหาสู่... ล้วนมีใจปลื้มปีติ
อยู่ตามกัน หญิงซึ่งนานที่ปีหนจะได้จากเหย้าไปเยี่ยมเยียนหรือ
ทำบุญที่วัดไกล ก็แต่งตัวงามเต็มระเบียบ ชายเคยถือดาบก็เป็น
แบ่งน้ำอบหรือผ้าผ่อนไปรดน้ำผู้เฒ่า และครูบาอาจารย์^๒

นวนิยายอิงพงศาวดารหรือประวัติ-
ศาสตร์ของ “ไม้ เมืองเดิม” มีขนาดยาว
จนถึงยาวมากดังเช่นเรื่อง **ขุนศึก** ซึ่ง
มีขนาดยาวมากมีเนื้อหาอิงเกร็ดพงศาว-
ดาร ส่วนนวนิยายแนวตลกนั้น “ไม้
เมืองเดิม” เขียนไว้ได้เพียงเรื่องเดียว
คือ **บ้านนอกเข้ากรุง**

“ไม้ เมืองเดิม” ถึงแก่กรรมด้วย
โรคแผลในกระเพาะอาหารและพิษสุรา
เรื้อรังหลังสงครามโลกสงบได้ไม่นาน
เนื่องจากเขามีฐานะไม่ดีนัก ภรรยาและ

บุตรจึงต้องต่อสู้ชีวิตลำเค็ญตามลำพัง
ต่อมา และคงเสียชีวิตหลังจากนั้นไม่นาน
ไม่มีทายาทคนใดแสดงตนเป็นเจ้าของ
ลิขสิทธิ์ผลงานของ “ไม้ เมืองเดิม”

บทสรุป

นวนิยายคือภาพสะท้อนของสังคม
นวนิยายเป็นเรื่องเล่าร้อยแก้วที่เข้าใจ
ง่ายกว่าร้อยกรอง ตัวละครเป็นมนุษย์
ซึ่งเราพบเห็นในชีวิตประจำวัน ผู้เขียน
นวนิยายมักสร้างสรรค์เรื่องราวมาจาก

ประสบการณ์ที่ผ่านพบมาจากชีวิตจริง
ผสมผสานเข้ากับความคิดและจินตนา-
การส่วนบุคคล นวนิยายให้ทั้งความ
บันเทิงและข้อคิดในการดำรงชีวิตวรรณ-
กรรมประเภทนวนิยายจึงอาจเป็นอมตะ
และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีก
รุ่นหนึ่งไม่มีวันจบ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว
จึงอาจกล่าวได้ว่า **ดอกไม้สด ศรีบูรพา**
หม่อมเจ้าอากาศดำเกิง ทรัพย์พัฒน
และ **ไม้ เมืองเดิม** ได้บรรลุถึงความเป็น
อมตะอย่างไม่ต้องสงสัย

^๑ ไม้ เมืองเดิม, แผลเก่า แสนแสบ เกียนหัก, อังแล้ว, หน้า ๓๐๗.

^๒ ไม้ เมืองเดิม, **เสื้อทุ่ง หมั้นช่อ** (พระนคร : สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๒๒), หน้า ๓๖๑.